

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

กระบวนการที่ทำให้เกิดอุปสรรคในการกลับคืนสู่สังคมของผู้พ้นโทษจำคุกนั้น มีทฤษฎีที่ทำให้การสนับสนุนอยู่ 2 ทฤษฎี คือ

1. ทฤษฎีตราบาป (The Labeling Theory) ซึ่งทฤษฎีนี้เห็นว่าผู้ที่เคยกระทำความผิด และถูกศาลพิพากษาให้จำคุกมาแล้วนั้น เป็นบุคคลที่ถูกตราหน้าว่าเป็นคนชั่ว มีความประพฤติเลวร้าย ทำให้ไม่ได้รับความไว้วางใจ และถูกกีดกันในการที่จะประกอบอาชีพสุจริต ซึ่งผลของการตราบาปนี้เอง ที่ก่อให้เกิดการแสดงออกของพฤติกรรมเบี่ยงเบน ทำให้ถูกตั้งข้อรังเกียจและได้รับการประณามหรือไม่ให้เข้าพรรคพวก

2. ทฤษฎีการควบคุม (The Containment Theory) ทฤษฎีนี้มีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ระบบการควบคุมภายในและระบบการควบคุมภายนอก ซึ่งชี้ให้เห็นถึงข้อกำหนดของพฤติกรรมที่อยู่ในระเบียบแบบแผนที่จะต่อต้านการเบี่ยงเบน และปฏิบัติตามกฎหมายอย่างมีความหวังในสังคม ระบบการควบคุมภายในและภายนอกนี้เป็นแกนกลางสำคัญที่จะป้องกันแรงกดดันและแรงดึงดูดจากสภาพแวดล้อมภายนอก และป้องกันตัณหาภายในจิตใจของเราเองด้วย หากระบบการควบคุมภายในและภายนอกมีลักษณะที่อ่อนแอ ก็ทำให้ไม่อาจต้านทานกับแรงกดดัน แรงดึงดูดทางสังคม และตัณหาภายในจิตใจได้ จึงเป็นสาเหตุให้ผู้พ้นโทษจำคุกกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก

ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุก แบ่งได้เป็น 2 กรณี คือ

1. ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกในขณะที่ผู้ต้องโทษรับโทษอยู่ ซึ่งนอกจากจะมีการจำกัดในด้านเสรีภาพ ด้านเครื่องอุปโภคบริโภคและบริการ ด้านความสัมพันธ์ทางเพศ ด้านอิสระ

ภาพ ด้านความปลอดภัยแล้ว ยังส่งผลกระทบต่อสิ่งต่างๆเหล่านี้ อีก เช่น ผลทางเศรษฐกิจ ผลทางสังคม และผลต่อบุคลิกภาพของผู้ต้องโทษ

2. ผลของคำพิพากษาลงโทษจำคุกต่อผู้พ้นโทษ จากการศึกษาพบว่าผู้พ้นโทษจำคุกยังได้รับการลงโทษจากสังคม ซึ่งเปรียบเสมือนเป็นการลงโทษที่ไม่สิ้นสุด การลงโทษดังกล่าวนี้ ได้แก่ การถูกวิครอนสิทธิโดยบทบัญญัติของกฎหมาย ไม่ว่าจะเป็นบทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิพื้นฐานของบุคคล เช่น กฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2534 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2538 ในมาตรา 117 (6) เป็นต้น บทบัญญัติของกฎหมายที่จำกัดสิทธิในการประกอบอาชีพ เช่น พระราชบัญญัติราชการพลเรือน พ.ศ. 2537 มาตรา 30 (10) เป็นต้น

จากเนื้อหาของกฎหมายอาจกล่าวสรุปได้ว่า ถ้อยคำในกฎหมายจะกล่าวถึงลักษณะหรือคุณสมบัติที่ต้องห้ามหรือมักได้รับการกีดกัน ซึ่งบุคคลที่มีลักษณะดังกล่าว ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีสภาพเป็นอันตราย ซึ่งกฎหมายส่วนใหญ่มักจะกำหนดถ้อยคำไว้ดังนี้..

"...ต้องเป็นผู้ที่ไม่เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาของศาลถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่ความผิดที่เป็นลหุโทษ หรือความผิดที่ได้กระทำโดยประมาท "

จากการวิเคราะห์พบว่า ในการวางหลักโดยทั่วไปของกฎหมายที่เป็นการจำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษนั้น จะเห็นว่า ผู้ที่ได้กระทำผิดลหุโทษหรือโดยประมาทจะได้รับการยกเว้น เพราะถือว่าผู้กระทำผิดไม่ได้เป็นผู้มีจิตใจชั่วร้ายและไม่มีเจตนาในการกระทำ จึงถือได้ว่าเป็นผู้ที่ไม่มียกต่อสังคม หรือไม่อยู่ในสภาพที่เป็นอันตราย

การที่มีกฎหมายเกือบทุกฉบับ มักจะกำหนดคุณสมบัติในลักษณะนี้ เพื่อกีดกันมิให้ผู้พ้นโทษจำคุกเข้ามามีส่วนร่วมในสังคม ทั้งนี้มาจากเหตุผลที่ว่า บุคคลที่เคยต้องโทษมาแล้วย่อมมีสันดานเป็นผู้ร้าย และมักได้รับการประเมินหรือคาดการณ้ล่วงหน้าจากคนในสังคมว่ายังเป็นบุคคลที่มีสภาพเป็นอันตรายอยู่ ในปัจจุบัน นอกจากจะมีกฎหมายที่จำกัดสิทธิของผู้พ้นโทษจำคุกแล้ว การออกกฎระเบียบข้อบังคับของหน่วยงานเอกชน บริษัท ห้างร้าน ธนาคารต่างๆ ต่างก็ยึดรูปแบบเดียวกันกับข้อกำหนดคุณสมบัติตามกฎหมายของบุคคลที่จะเข้าทำงาน ทำให้เกิดอุปสรรคในการกลับคืนเข้าสู่สังคมเป็นอย่างมาก อุปสรรคดังกล่าวมานี้ จึงกลายเป็นข้อจำกัดที่บีบ

บังคับให้บุคคลผู้เคยต้องราชทัณฑ์ หรือผู้พ้นโทษจำนวนมาก ต้องหวนกลับไปประกอบอาชญากรรมซ้ำซ้อนและรุนแรงยิ่งกว่าเดิม

ในการที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษจำคุกประสบความสำเร็จ ในการปรับตัวเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้นั้น จึงจำเป็นที่จะต้องมียุทธศาสตร์ในการที่จะรองรับผู้พ้นโทษจำคุกได้พึงพิง ในระหว่างที่ได้รับการปลดปล่อยจากเรือนจำหรือทัณฑสถานในระยะแรก เพื่อเป็นการบรรเทาผลกระทบจากการต้องโทษจำคุก

ในปัจจุบัน การบรรเทาผลกระทบของโทษจำคุกในประเทศไทย มีลักษณะ ดังนี้ คือ การใช้บ้านกึ่งวิถีและการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย การใช้บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความอนุเคราะห์แก่ผู้พ้นโทษจำคุกที่เดือดร้อนและต้องการความช่วยเหลือ โดยให้บริการในด้านการจัดที่พักอาศัยชั่วคราว ติดต่อหางานให้ทำ ส่งตัวกลับภูมิลำเนา ให้ทุนไปประกอบอาชีพ สำหรับบ้านกึ่งวิถีที่ให้บริการในด้านการสงเคราะห์ผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษโดยเฉพาะ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของเอกชนนั้น ในปัจจุบันยังไม่มีการจัดตั้งขึ้น ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศอังกฤษนั้น มีการจัดตั้งบ้านกึ่งวิถีที่ดำเนินการโดยรัฐบาลและองค์กรเอกชน ซึ่งหน่วยงานที่สำคัญคือ สมาคมสงเคราะห์ผู้กระทำผิดแห่งชาติ (National Association for the Care and Resettlement of Offenders) หรือ NACRO ซึ่งเป็นหน่วยงานเอกชนที่ส่งเสริมสนับสนุนการดูแลเอาใจใส่ และการทำให้อดีตผู้กระทำผิดสามารถกลับตัวเข้าสู่สังคมภายนอกได้ตามปกติ ตลอดจนส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรมด้วย การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในต่างประเทศนั้น เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ ทั้งนี้เพราะการจัดตั้งองค์กรหรือหน่วยงานขึ้นมารองรับผู้พ้นโทษจำคุกในต่างประเทศนั้น มีการดำเนินงานมานานนับศตวรรษ มีความมั่นคง มีบุคลากรในการปฏิบัติงานอย่างจริงจัง การบริหารงานสามารถใช้รูปแบบที่รัฐดำเนินการเอง หรือให้ออกชนดำเนินการโดยรัฐเป็นผู้ประสานงาน ส่งเสริมให้ออกชนเข้ามาช่วยสนับสนุนบ้านกึ่งวิถีให้ดำเนินงานบรรลุวัตถุประสงค์ ส่วนข้อขัดข้องในการดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีในประเทศไทยนั้น ได้แก่ การดำเนินงานบ้านกึ่งวิถีเป็นเพียงเพื่อตอบสนองต่อระบบมากกว่าที่จะตอบสนองกับจำนวนของผู้พ้นโทษ ผู้พ้นโทษจำคุกมาขอรับบริการบ้านกึ่งวิถีเป็นจำนวนน้อย มีข้อจำกัดด้านบุคลากรและงบประมาณ ส่วนการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย (After-Care Service) เป็นวิธีการที่ให้ออกชนแก่ผู้กระทำผิดให้ได้รับการดูแล สงเคราะห์ภายหลังจากที่เขาได้รับการปลดปล่อยแล้ว โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อให้ผู้พ้นโทษได้มีโอกาสในการกลับตนเป็นคนดี สามารถประกอบ

อาชีพโดยสุจริตได้ กระบวนการปรับปรุงแก้ไขผู้กระทำผิดโดยการให้การสงเคราะห์ภายหลังปลดปล่อยที่สมบูรณ์นั้น จะต้องให้ผู้พ้นโทษได้รับอิสรภาพ และมีเสรีภาพเหมือนกับพลเมืองดีทั่วไป คือ การให้การสงเคราะห์ทั้งภายนอก ได้แก่ การแก้ไขปรับปรุงบุคลิกลักษณะที่บกพร่อง และการให้การสงเคราะห์ทางด้านจิตใจ ได้แก่ ทำให้ผู้ต้องขังมีกำลังใจในการที่จะปรับปรุงให้ตนกลับตัวเป็นพลเมืองดีได้ การสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยในประเทศไทยนั้น มีการดำเนินการอยู่ในวงจำกัดและยังไม่เป็นที่แพร่หลาย แต่สำหรับการสงเคราะห์ผู้ต้องขังในต่างประเทศ จะได้รับการส่งเสริมและเป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง จากทั้งภาครัฐบาลและภาคเอกชน รวมถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ข้อขัดข้องในการดำเนินงานสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อยนั้น ในภาครัฐบาลมักประสบปัญหาในเรื่องของการไม่มีหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรง ขาดบุคลากรและขาดงบประมาณ ข้อจำกัดเกี่ยวกับกฎหมายหรือกฎระเบียบของหน่วยงาน สังกมมีทัศนคติที่เป็นปฏิปักษ์ต่อผู้พ้นโทษ การดำเนินงานในการสงเคราะห์ของภาครัฐบาลล่าช้า จึงไม่ค่อยได้รับการยอมรับจากผู้พ้นโทษ ส่วนปัญหาข้อขัดข้องทางภาคเอกชน คือ สังกมไม่ให้การยอมรับผู้พ้นโทษ ขาดนโยบายที่แน่นอนในการดำเนินงาน ขาดการสนับสนุนจากทางราชการ ขาดความต่อเนื่องในการดำเนินงาน ขาดงบประมาณและขาดบุคลากรในการดำเนินงาน

มาตรการทางกฎหมายที่สำคัญ ในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบต่อผู้พ้นโทษจำคุก มาตรการหนึ่งที่สำคัญคือ การล้างมลทินผู้พ้นโทษจำคุก เพื่อขจัดความเป็นธรรมในการลงโทษ ซึ่งผู้เขียนเห็นว่า ควรจะยอมรับให้มีการลบล้างคำพิพากษาให้สิ้นสุดลง ในกรณีที่คำพิพากษานั้น ไม่มีประโยชน์ที่จะคงสภาพไว้อีกต่อไป โดยมีการบัญญัติกฎหมายรับรองสิทธิที่ผู้พ้นโทษจะได้รับการล้างมลทิน

ในประเทศไทย มีแนวความคิดว่า กฎหมายล้างมลทินเป็นการอภัยโทษหรือการนิรโทษกรรมประเภทหนึ่ง ซึ่งมีได้คำนึงถึงประโยชน์ในแง่ของการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ และไม่คำนึงถึงความเป็นธรรมที่ผู้พ้นโทษควรจะได้รับ ดังจะเห็นได้จาก มีการออกกฎหมายการล้างมลทิน ซึ่งมีเพียง 6 ฉบับ คือ

1. พระราชบัญญัติล้างมลทินผู้กระทำผิดทางการเมือง ร.ศ. 130 พ.ศ. 2475
2. พระราชบัญญัติลบล้างมลทินให้แก่ผู้ต้องคำพิพากษาให้ลงโทษ ในกรณีการเกณฑ์แรงงานหรือทัพย์สิน ในระหว่างมหาสงครามเอเชียบูรพา พ.ศ. 2489

3. พระราชบัญญัติลบล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ พ.ศ. 2499
4. พระราชบัญญัติลบล้างมลทินในโอกาสครบ 25 พุทธศตวรรษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2502
5. พระราชบัญญัติลบล้างมลทินในโอกาสสมโภชกรุงรัตนโกสินทร์ 200 ปี พ.ศ. 2526
6. พระราชบัญญัติลบล้างมลทินในวโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช ทรงมีพระชนมพรรษา 60 พรรษา พ.ศ. 2530

สำหรับในต่างประเทศนั้น ประเทศญี่ปุ่นกำหนดการลบล้างมลทินไว้ใน The Amnesty Law , 1947 เป็นการคืนสิทธิที่ผู้กระทำความผิดต้องเสียไปหรือถูกถอนไป เนื่องจากศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้ลงโทษ ซึ่งผู้พ้นโทษมีสิทธิในการร้องขอให้คืนสิทธิดังกล่าว ผลของการให้คืนสิทธิ ผู้พ้นโทษจะได้รับสิทธิต่างๆที่เสียไปกลับคืนมาทั้งหมดหรือบางส่วน ในประเทศอังกฤษ การลบล้างมลทินได้กำหนดเป็นสิทธิของผู้พ้นโทษ ตามพระราชบัญญัติลบล้างมลทิน (The Rehabilitation of Offender Act , 1974) และมีผลตามกฎหมายทันทีที่ครบเงื่อนไข ซึ่งเป็นเงื่อนไขในเรื่องของระยะเวลาที่จะกำหนดตามความหนักเบาของโทษ ผลของการลบล้างมลทิน ผู้พ้นโทษ จะได้รับการปฏิบัติเสมือนว่าเขาไม่เคยถูกฟ้องร้องหรือต้องคำพิพากษาว่ามีความผิด

จากการวิเคราะห์ถึงการลบล้างมลทินในประเทศไทยและต่างประเทศ จะพบว่า ในประเทศไทยการออกกฎหมายลบล้างมลทิน มิได้คำนึงถึงผลประโยชน์ในแง่ความเป็นธรรมของผู้พ้นโทษ และทำให้การแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดไม่ประสบผลสำเร็จ ส่วนในต่างประเทศ จุดประสงค์ของการออกกฎหมายลบล้างมลทิน เป็นการขยับยั้งผลร้ายของคำพิพากษาลงโทษจำคุก และทำให้ผู้กระทำความผิดพ้นโทษไปโดยสิ้นเชิง

ในอดีต มีการออกกฎหมายพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ที่ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ. 2497 ซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษ โดยมีวัตถุประสงค์ในการแก้ไขบุคคลที่เคยกระทำความผิดให้สำนึก และช่วยประคับประคองอุปการะให้พวกเขาเหล่านั้น มีอาชีพเป็นปึกแผ่น สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างปกติ แต่น่าเสียดายว่าพระราชบัญญัตินี้ประกาศใช้ได้เพียง 2 ปี ก็ต้องยกเลิก เนื่องจากสังคมไม่ให้การยอมรับ

5.2 ข้อเสนอแนะ

5.2.1 มาตรการทางกฎหมาย

เมื่อวิเคราะห์ถึงสภาพปัญหาและผลกระทบต่อผู้พ้นโทษจำคุกแล้ว ผู้เขียนเห็นว่า ควรจะมีมาตรการต่างๆ ในการช่วยป้องกันและบรรเทาผลกระทบดังกล่าว ดังต่อไปนี้

1) เสนอให้มีการออกกฎหมายล้างมลทินในประเทศไทย เมื่อคำพิพากษาลงโทษจำคุกนั้นก่อให้เกิดปัญหาการลงโทษที่ไม่สิ้นสุด ซึ่งเป็นการลงโทษที่ไม่เป็นธรรม และก่อให้เกิดผลร้ายจนเป็นอุปสรรคแก่การที่ผู้พ้นโทษจะกลับตนเป็นคนดี การแก้ปัญหาจึงควรที่จะกระทำโดยการล้างคำพิพากษานั้นเสีย ซึ่งการล้างมลทินจะเป็นเครื่องยืนยันถึงการเป็นผู้ได้รับการแก้ไขปรับปรุงแล้วของผู้พ้นโทษ ก่อให้สังคมเกิดความมั่นใจในตัวผู้พ้นโทษมากขึ้น และเกิดการยอมรับให้ผู้พ้นโทษมีโอกาสได้กลับคืนสู่สังคม ข้อเสนอเบื้องต้นให้มีมาตรการทางกฎหมายเพื่อลดล้างคำพิพากษามาใช้ในประเทศไทย คือ สมควรออกกฎหมายเพื่อแก้ไขปรับปรุงผู้กระทำผิดโดยเสริมกระบวนการติดตามผลและการสงเคราะห์ผู้พ้นโทษให้ใช้ชีวิตให้เกิดประโยชน์ต่อสังคม โดยให้กฎหมายนี้ชื่อว่า " พระราชบัญญัติล้างมลทิน พ.ศ....." ซึ่งได้เสนอโครงสร้างทางกฎหมายและหลักเกณฑ์ต่างๆ ไว้ในบทที่ 4

2) วิธีการในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบของผู้พ้นโทษจำคุก ซึ่งได้แก่ การใช้บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) และการสงเคราะห์ผู้ต้องขังภายหลังปลดปล่อย (After-Care Service) จำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีมาตรการทางกฎหมายมารองรับ เพื่อให้มีผลในการปรับปรุงแก้ไขผู้พ้นโทษจำคุกได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงตัวบทกฎหมายในอดีตนั้น เห็นว่า เคยมีพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ. 2497 ซึ่งมีหลักการและวัตถุประสงค์ที่จะช่วยให้ผู้พ้นโทษจำคุกสามารถกลับคืนสู่สังคมและสามารถประกอบอาชีพที่สุจริตได้ แต่กฎหมายดังกล่าว มีระยะเวลาในการใช้เพียง 2 ปี ก็ยกเลิก เนื่องจากไม่ได้รับการยอมรับจากสังคม ดังนั้น ผู้เขียนเห็นว่า หากมีการนำกฎหมายการล้างมลทินมาใช้ในประเทศไทย สังคมก็จะยอมรับผู้พ้นโทษจำคุกมากขึ้น และมีข้อเสนอว่า ให้นำพระราชบัญญัติสงเคราะห์บุคคลผู้ได้รับการพักการลงโทษ ผู้พ้นโทษ และเด็กผู้พ้นการฝึกอบรม พ.ศ. 2497 กลับมาปรับปรุงแก้ไขให้เข้ากับสภาพสังคมในปัจจุบัน และนำมาใช้ใหม่ โดยใช้ชื่อว่า " พระราชบัญญัติสงเคราะห์ผู้พ้นโทษ พ.ศ....." ซึ่งผู้เขียนได้เสนอโครงสร้างทางกฎหมายและหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการให้การสงเคราะห์ไว้ในบทที่ 4

3) รัฐบาลควรหาทางในการแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการกำหนดคุณสมบัติในการเข้าทำงาน ซึ่งเป็นการกีดกันผู้ที่เคยถูกศาลพิพากษาให้ลงโทษจำคุก ทำให้ผู้พ้นโทษสูญเสียสิทธิและได้รับการจำกัดสิทธิบางประการ และทางกรมราชทัณฑ์ควรจะมีการออกใบรับรองให้แก่ผู้พ้นโทษจำคุกกว่าเป็นผู้ปลอดภัย ทั้งนี้เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้พ้นโทษจำคุกในการกลับคืนสู่สังคม

5.2.2 มาตรการอื่น ๆ

1) กรมราชทัณฑ์มีจุดประสงค์ในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ผิดตั้งแต่ก้าวแรกที่ผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำ การฝึกวิชาชีพให้ผู้ต้องขังก็เป็นมาตรการหนึ่ง ที่จะช่วยให้ผู้ต้องขังได้เรียนรู้ในการฝึกวิชาชีพที่จะสามารถนำไปใช้ได้เมื่อพ้นโทษแล้ว ซึ่งผู้เขียนมีข้อเสนอว่า ทางกรมราชทัณฑ์ควรจะมีการจัดตั้งโรงเรียนฝึกวิชาชีพแก่ผู้ต้องขังที่ใกล้จะพ้นโทษ โดยทางเรือนจำหรือทัณฑสถานจะต้องคัดเลือกผู้ต้องขังที่เหลือระยะเวลาอีก 6 เดือนก่อนพ้นโทษ เข้ารับการฝึกอาชีพในหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการและความถนัดของผู้ต้องขังแต่ละคน ซึ่งอาชีพที่เปิดให้มีการฝึกอบรมนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ดังนี้

- ต้นทุนในการประกอบอาชีพต่ำ
- ผู้ต้องขังและครอบครัวสามารถประกอบอาชีพได้เอง
- จะมีรายได้ในเวลาอันรวดเร็ว

ส่วนบรรยากาศในโรงเรียนฝึกวิชาชีพนี้ จะต้องทำให้ผู้ต้องขังมีความรู้สึกเป็นอิสระและมีการดำรงชีวิตให้เหมือนกับอยู่ในสังคมภายนอก ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการปรับตัวให้เข้าสู่สังคมได้

2) ในประเด็นของการยอมรับภาพพจน์หรือสถานะทางสังคมของผู้พ้นโทษจำคุกนั้น มีข้อเสนอว่า ควรจะมีมาตรการลงโทษประเภทอื่นที่เป็นการหลีกเลี่ยงโทษจำคุก เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดเข้าไปอยู่ในระบบหรือต้องบันทึกประวัติ เช่น หากเป็นความผิดที่ไม่ร้ายแรง ก็น่าจะใช้มาตรการชะลอการฟ้อง รอลงอาญา หรือการปรับแทนการกักขัง การควบคุมตัวผู้กระทำผิดไว้ในศูนย์ควบคุม หรือการคุมขังไว้ในที่อยู่อาศัยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งใน 2 วิธีหลัง ยังไม่มีการนำมาใช้ในประเทศไทย ทั้งนี้ เพื่อมิให้ผู้กระทำผิดมีใบแดงแจ้งโทษติดตัว นอกจากนั้น ควรพิจารณาทบทวนระเบียบปฏิบัติเกี่ยวกับการเรียกใช้ทะเบียนประวัติอาชญากรรมให้มีการเปิดเผยได้โดยง่าย และในระยะยาว ควรจะมีการพิจารณาผลักดันให้มีกฎหมายที่คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลมารองรับและบังคับใช้ด้วย

3) ควรมีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นรับผิดชอบในการติดตามผลของผู้ฟื้นฟู โดยเฉพาะ โดยเน้นถึงการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดภายหลังปลดปล่อย เพื่อที่จะพัฒนาและควบคุมดูแลผู้ฟื้นฟูให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีอิสระและทำงานได้อย่างสุจริต โดยให้หน่วยงานดังกล่าว กำหนดขอบเขตอำนาจและบทบาทหน้าที่ที่รับผิดชอบให้ชัดเจนยิ่งขึ้น นอกจากนี้ ควรมีการสนับสนุนในการจัดตั้งสถาบันที่ศึกษาวิจัยข้อมูลด้านอาชญากรรมโดยเฉพาะ ทั้งนี้ เพื่อใช้เป็นฐานในการพิจารณาตัดสินใจในเชิงนโยบาย และแสวงหาทางออกที่เหมาะสมในการแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้กระทำผิดในระยะยาว

4) ควรมีการรณรงค์ในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมปลุกฝังทัศนคติถูกต้อง โดยการจัดนิทรรศการ จัดประชุมสัมมนาให้ประชาชนได้เห็นถึงความสำคัญของการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ลดความรังเกียจในตัวผู้ฟื้นฟู และมีการดำเนินการอย่างต่อเนื่อง